

## Uluslararası anlayışın geliştirilmesinde Unesco'nun katkısı

"Uluslararası Anlayışın Geliştirilmesinde Unesco'nun Katkısı ve Milli Komisyonların Rolü" konulu yuvarlak masa toplantısı Marmara Üniversitesi'nde 4-9 Kasım 1986 tarihleri arasında yapıldı. Toplantıya Finlandiya, Fransa, Hindistan, Meksika, Romanya, Senegal, Türkiye, Yunanistan ve Unesco ve Avrupa Konseyi temsilcileri katıldı.

Toplantıda üzerinde durulan başlıca konular ve varılan sonuçlar şunlar oldu:

1- Unesco, kendi sözleşmesinin önsözünde ve Anayasasında belirtilen ilkelere sadık kalarak barış ve uluslararası anlayışın güçlendirilmesini sağlamakla görevlendirilmiştir. Unesco'nun bu konuda hiçbir ödün vermesi sözkonusu olamaz.

2- Unesco sözleşmesinin önsözünde belirtildiği gibi, savaşlar insanların kafalarında doğar, barışın savunulması için de siperlerin insanların kafasında kurul-

ması gerekir. Halkların birbirlerini tanımasını bütün tarih boyunca şüphe ve güvensizliğin nedeni olmuş ve bunlar da çoğu zaman savaşta yol açmıştır. Eğitim, bilim ve kültür bir barış ortamı içinde gelişebileceğine göre bu dallar barışın hizmetine verilmeli ve bunlar ulusları birbirine yaklaştıracak, gerginlikleri azaltacak ve dostluk yaratabilecek nitelikte olmalıdır.

3- Barışı güvence altına almak için eğitim kavramına dört boyutlu yeni bir kimlik kazandırmak gerekir. Bu dört kavram aile, okul, iş çevresi ve kitle iletişim araçlarına dayanır. Uluslararası anlayış ve hoşgörü havasını tek başına okul yaratamaz.

4- Unesco bir barış pedagojisi oluşturmaya çalışmalıdır. Bunun da yolu demokrasi eğitimine dayanır. Demokratik düzenin meşruluk ilkeleri ısrarla belirtilmeli ve okullarda öğretilmelidir. Bunun yanı sıra toplumsal düzenin anatomisinin öğretilmesine de yer verilmelidir.

5- Unesco evrensel olmak zorundadır. Politikaları ne olursa olsun bütün ülkelerin katılımını sağlamaya çalışmalıdır. Unesco kendi Anayasasında yer alan bütün konuların hoşgörü ile tartışıldığı, yeni kavramların araştırılıp bulunduğu, yeni düşüncelerin oluşturulduğu uluslararası bir forum olarak kalmalıdır.

6- Unesco kendisine yüklenen ilk aydınal görevlerden zamanla uzaklaşarak çalışmalarını operasyonel alanlarda yoğunlaştırmıştır. Unesco bu bakımdan iki büyük görev alanında bir denge kurmaya çalışmalıdır: düşünceleri olgunlaştırmak ve operasyonel çalışmalar.

7- Unesco çeşitli toplulukların ve kültürlerin değer yargıları üzerinde herhangi bir yargıda bulunmaktan kaçınmalıdır.

8- Unesco bilimsel araştırmalar ve sosyal bilimler alanında dünya çapında ün yapmış, örneğin Nobel armağanı kazanmış kişileri devreye sokarak düşünce düzenini yükseltmeye çalışmalıdır.

9- Son yıllarda Unesco'nun aşırı ölçüde politika yaptığı öne sürülmektedir. Unesco hükümetlerarası bir kuruluştur; hükümetler politika yaptıklarına göre Unesco'nun da politika dışı kalması düşünülemez. Ne var ki, Unesco her eğilimdeki insanların görüş ve düşüncelerine yer veren bir forum olduğu için bu tür eleştirilerin yapılmasını önlemek güçtür.

10- Unesco yalnız gelişme yolundaki ülkelerin gereksinimlerine yanıt vermesi gereken bir örgüt değildir, gelişmiş ülkeler de Unesco'ya muhtaçtır.

11- Unesco genel bir dünya problematik'i üzerinde durmaktansa kendi alanındaki bütün dallar üzerinde örneğin eğitim, bilim, kültür ve iletişimde ayrı ayrı problemlere yönelmelidir.

## Basının İlgisizliği

### Hıfzı Topuz

Geçen kasımda İstanbul'da toplanan Unesco Haftası basına pek az yansıdı. Buna az ülkeden gelen 20'den fazla temsilci ile sayısı 50'ye yaklaşan Türk bilim adamı, öğretim üyesi ve yazar katılmıştı. Gelenlerin içinde çok önemli kişiler vardı, Türk aydınlarını ve kamu oyunu ilgilendiren pek çok şeyler söylediler. Cumhuriyet'te ilk kez bu Hafta ile ilgili haber çıktı, televizyon bir sabah 9'de, bir de hafta sonu programında bu toplantıdan söz etti, hepsi o kadar, öteki gazeteler bu olayı dışladılar.

Olay basına duyurulmadı diyemeyiz, haftalar önce duyuruldu, bir iki gazetede de toplantının yapılacağı yazıldı. İstanbul'da uluslararası dört toplantının bizde yapılması önemli bir olay sayılabilir. Açılış törenine bütün basın çağırıldı ama ancak birkaç kişi geldi. Açılıştan sonra da toplantıları izleyen muhabirlere rastlamadık. Gelen yabancılardan demec filân malzeme hiç yavaşmadılar. Toplantıları izleyen yöneticiler dahil hiç kimse neler olup bittiğini sormadı.

Bu ilgisizliğin kaynağı nedir?

Herşeyden önce kabahati kendimizde aramalıyız. Neden basının ve TRT'nin ilgisini çekemedik? Biz bu toplantıların basına yansıtılması görevini bir muhabir arkadaşına vermiştik. Hergün toplantıları izleyerek bir bülten hazırlayacak ve bunu gazetelere dağıtacak, bir de foto muhabiri bulduk; o da gazetelere resim verecekti. Bu işler yapıldı, ama gazeteler bu malzemeyi kullanmadılar.

Neden? Ya görevlendirdiğimiz muhabir konuşmaların canalan yerlerini yakalayamadı, ya da önem verdiği haberler yazı-

şleri sekreterinin ilgisini çekmedi.

Yazı işlerinin olaya önem vermemiş olması şunlardan kaynaklanabilir: Ya o gün gazeteye çok daha önemli haberler gelmiş ve sekreter Unesco haberleri'ne yer ayıramamıştır, ya yazı işleri sekreteri Unesco haberlerinin okuyucuyu ilgilendirmeyeceğini düşünmüştür. Bu bir "haber değerlendirme olayı"dır. Sekreter kendini okuyucunun yerine koyar ve okuyucunun bu haberle ilgilenmeyeceği kanısına varır, her gazetenin, her yazı işleri sekreterinin kendine göre haber değerlendirme ölçüleri vardır. Gazetenin sorumluları alışılmış ölçülerin dışına çıkmak istemezler. Bu bir çeşit tutuculuk, statüko'culuk, konformizm'dir. Gazetenin geleneklerine, kalıplarına uyulur. Bunları yıkamaya çalışan pek az gazete yöneticisi çıkar.

Aydımsal ve kültürel ağırlıklı yazılara kaç gazete sütunlarını açar? "Bizim okuyucu bundan hoşlanmaz" dendi mi, akan sular durur, gazete yöneticilerinin genellikle aydımsal ağırlıklı yazılara karşı bir alerjisi vardır. Okuyucu gerçekten bunları sever mi, sevmez mi, kimse bunları araştırmak istemez. İşin kolayına kaçılır.

Geçenlerde günlük bir gazetenin yazarlar toplantısında bir gazeteci şöyle dedi:

"Muhabirlerde genellikle heyecan diye birşey yok. Kimse yeni birşeyler bulabilmek için kendi işine heyecanla sarılmıyor. Kimse alışılmış yolların ve kaynakların dışına çıkmak istemiyor. Bu yüzden de gazete cansız çıkıyor..."

Kabahat muhabirlerde mi, yazı işleri sekreterinde mi, gazete patronlarında mı, yoksa bizde mi?

Devamı 5. sayfada →

### Gazete Sahipleri Sendikası Başkanı Erol Simavi anlatıyor:

- Doğmadan yıpranmış olan "Muzır Yasa"sı toptan elden geçirilmelidir..
- Gazete ve gazeteci imajını yıpratmak için ne mümkünse yapılıyor. Hem beyanat vereceksin, hem de, ertesi sabah "ben dememiştik, o uydurmuş" diye feryadı basacaksın... Bereket elde teypler var...

HUSAMETTİN ÜNSAL'IN  
SÖYLEŞİSİ 2. SAYFADA



Gazete Sahipleri Sendikası Başkanı Erol Simavi:

# “Artık ciddi gazeteler tiraj kazanmaya başladı”



**Erol  
Simavi**

1930 yılında İstanbul'da doğdu. Işık Lisesini bitirdi. İlkokul günlerinden itibaren ellibinin üzerinde tiraj yapan Yedigün Dergisi'nde ve yan yayınlarda çalışarak gazetecilik mesleğine başladı. Matbaacılığın yayıncılığın temel branşlarında çalıştı ve meslekte patron-gazeteci olarak yetişti. 1948 yılında Hürriyet Gazetesi'nin kuruluşunda Sedat Simavi'nin yanında kardeşi Haldun Simavi ile beraber çalıştı. Hürriyet ve yan yayın kuruluşlarının kurumsal yapı kapsamında gelişmesini gerçekleştirdi. Bölgesel modern matbaacılık zinciri ile gazete ve yayınlara ülkenin her köşesinde İstanbul kalitesinde ve sabah saatlerinde okurların eline ulaşmasını sağladı.

Hürriyet'in yanı sıra, Hürriyet Haber Ajansı, Kelebek, Hafta Sonu, Yeni Gazete, Hürün gazetelerini TV'de 7, Gong, Yıllar Boyu Tarih, Elele, Çarşaf, Hürriyet Pazar, Hürriyet Çocuk, Hürriyet Gösteri, Hürriyet Teleskop, Playmen dergilerini ve Hürriyet Vakfı Yayınları, Hürriyet Vakfı Eğitim Yayınları ve Hür Yayınları, İstanbul, Halkalı, Ankara, İzmir, Adana ve Erzurum matbaacılık kuruluşlarını kapsayan Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık Grubunun ve Hürriyet Çalışanları Yardımlaşma Sandığı Vakfı, Sedat Simavi Vakfı, Hürriyet Vakfı yönetim kurulu başkanlığını yaptı. Şimdi bu grubun imtiyaz sahibi olarak gazetecilik çalışmalarını sürdürüyor.

Fransızca biliyor. Evli ve iki çocuk sahibi. 1958 - 1961 yıllarında Gazeteciler Cemiyeti'nin Başkan Vekilliği görevinde bulundu. Gazete sahipleri Sendikası'nın Başkanlık görevini yapıyor. IPI Uluslararası Basın Enstitüsü Üyesi.

yazımı gerektirdiğinden, gazeteci hüviyeti için de ayrı bir seçmecilik şart olacaktır. Nihayet, bilgi depolamadaki kolaylıklar, arşiv anlayışında köklü değişikliğe yol açacaktır.

□ Basın ahlakı ve özdenetimi hakkında neler düşünüyorsunuz?

■ Demokrasiyle yönetilen gelişmiş ülkelerin çoğunda bir basın "etika" (ahlaki ilkeleri)si mevcuttur. Bu "etika"yı yasalar değil, basının kendine özgü ilkeleri oluşturur. Ancak bu tür bir "etika"nın oluşmasında demokratik kültür ve geleneklerin, büyük payı vardır.

Türkiye'de de, basının ahlak ilkelere ihtiyaç duyulduğu açıktır. Ben ülkemizde, basına özgü bir ahlaki ilkeler sistemi oluşturulması yolundaki girişimleri, prensipte destekliyorum.

Ne var ki, bu konuda bazı yayın organlarının özelliklerini de dikkate almak gerektiği görüşümdedir. Örneğin, gazete vardır, yapısının gereği kişilerin özel hayatlarıyla ilgilidir. Burakınız Türkiye'yi, bu tür gazetelere dünyanın her ülkesinde rastlanır. Burada püf noktası, "özel hayat sınırı"nın iyi belirlenmesidir. Hele, konu edilen, kamusal nitelik kazanmış kişilerse... Aksi halde, bu tür yayınların hayat hakkı kalmaz, bu da sanırım, basın özgürlüğü kavramıyla bağdaşmaz.

Kanımcı, bir noktaya daha değinmek gerekiyor. Çünkü, bu girişim yönetilen eleştirilerde de hak payı var. Deniliyor ki, "Türkiye'de, basın cezaları çok ağır... Yeterli demokratik özgürlükler yok... Bir de üstelik, böyle denetleyici düzenlemelere hiç gerek yok". Şimdi durum bu... Özdenetim çalışmalarına gelince; belli bir yavaşlama gözleniyor. O zaman da, hakem gözüyle görmek istediğimiz hükümetin, işin gereğini yapması, Basın Kanunu'na yumuşaklık ve esneklik getirmesi, belki de doğmadan hayli yıpranmış olan şu "Küçüklerin Muzır Neşriyata Karşı Korunması" ile ilgili yasayı da, toptan elden geçirmesi şart oluyor.

□ Türk basınındaki tiraj sorunu ve aşılmasının nedenleri neler olabilir?

■ Gündelik Türk basını, haftayı (1-7 Aralık 1986) 2 milyon 800 küsur binlik bir net satışla kapadı. Gazete satışları için, bir hafta öncesine oranla, günde yaklaşık 50 bin net satışlık bir düşme ifade eden bu rakam, aşılmasını 3 milyonluk tiraj duvarından yeni bir aşağı kayıştır.

□ Türkiye'deki tiraj tikanıklığının, elbette çeşitli nedenleri var. Birincisi, fiyat unsuru. Okuyucu, kağıt zamlarının getirdiği gazete fiyatlarındaki artışları, kolay kolay sindiremiyor. Tam fiyata alışırken ve bu

Devamı 7. sayfada →

□ Bugünkü Türk basını nasıl değerlendiriyorsunuz?

■ Türk basını, şimdilerde büyük bir arayış içinde. Gündelik net satışlarda bir türlü aşılmasını toplam 3 milyon adetlik "duvar"ın gazete sorumlularını çeşitli arayışlara yönelttiğini görüyoruz. Bu arayışlara, daha süratli haberciliğin yanı sıra, genellikle fanteziye dayanan masabaşı gazeteciliğini, başlıklara slogan ve mesaj oturtma çabalarını, sayfaların daha geniş ölçüde araştırma ve incelemelere açılmasını, pozitif eleştirinin giderek yerleşmesini, "her okura bir kitap" kampanyalarını ve "promosyonlar"ı katmak gerekir.

Bir de benimseyelim ya da benimsemeyelim; daha ağırlıklı gazete imajı günden güne yerleşmektedir. "Ağırlaşma", ciddi gazetecilik yolunda atılmış adımlardır. Ancak, "ciddi gazete" ile "asıklı yüzlü gazete" kavramları birbirine karıştırılmamalıdır. Bunun içindir ki günümüzde "ciddi gazeteler" azar azar da olsa tiraj kazanıyor, müvezzi tezgâhında en "hafif" görüntü taşıyanlar bile, iç sayfalarını "doğru dürüst" diyebileceğimiz haberlere ve konulara ayırıyor.

Gördüğüm kadarıyla bugün başlıca sorun, okuyucu ihtiyaç ve özelliklerini keşfedip bunlara cevap verebilmektir.

□ Basın teknolojisindeki gelişmeleri nasıl buluyorsunuz?

■ Türkiye, 1960'lı yıllardan bu yana, basın teknolojisi konusunda, neredeyse dünyaya öncülük etmiş diyebileceğimiz ülkelerden biridir. Bu öncülük, bazı çevrelerde, özellikle de aydın kesimde rastlanan olumsuz bakışa rağmen, yararlı olmuştur.

Renkli gazeteye geçiş, muhakkak ki maliyetleri yükseltmiştir ama, yeni okuyucu yaratılması açısından, olumlu sonuç vermiştir. Nitekim Ekim ayı içinde 25'inci İFRA (INCA - FIEJ Research Association) Kongresi'nde sunulan tebliğler, yapılan konuşmalar "renk" unsurunu artık tartışmıyor, mevcut sistemlerden renkliye geçişin pahalı faturasını bir nebze düşürmeyi amaçlıyordu. Herkesin dilindeki ana tema da, hemen hemen aynıydı: "Hangimizin evinde siyah-beyaz televizyon kaldı ki?" Renkli gazete, bugün bütün dünyada, tiraj tikanıklıklarını aşan bir unsur olmuştur. Baskı tekniklerindeki gelişmeler kadar, bilgisayarla gazete üretiminin yaygınlaşması da, Türk basını için olumlu aşama sayılmalıdır. Bu yöntemle gazetenin hazırlanışında büyük hız ve personel tasarrufu sağlanacak, uzaklık kavramı asgariye inecektir. Giderek, "tam sayfa mizanpaj"a geçiş, temizlik ve netlik getirecektir. Bilgisayarla gazete üretimi, doğrudan terminale



# Yeni teknolojiler karşısında Gazetecilik Eğitimi

Unesco Türkiye Milli Komisyonu ve Anadolu Üniversitesi işbirliği ile 8-9 Aralık 1986 tarihleri arasında Eskişehir'de düzenlenen "Teknolojik Gelişmeler Karşısında Gazetecilik Eğitimi Yöntemleri Semineri", Basın Yayın Yüksekokulları yönetici ve öğretim üyeleri, gazetecilik meslek örgütleri temsilcileri, gazeteciler ve öğrencilerin katılımıyla yapıldı.

Seminerde gazetecilik eğitiminin dünyadaki ve Türkiye'deki gelişimi değerlendirilerek, yeni teknolojiler karşısında yapılması gereken çalışmalar ayrıntılı olarak tartışıldı.

Bu çerçevede;

I. Basın Yayın Yüksekokullarındaki eğitimle ilgili olarak,

1. Öğrenci sayısının daha nitelikli eğitim ve istihdam gereksinimleri doğrultusunda azaltılması,
2. Öğrencilerin üniversite giriş sınavı dışında özel bir yeterlilik sınavı ile seçilmeleri,
3. Basın Yayın Yüksekokulları arasında işbirliğinin artırılması,

4. Bu alandaki eğitimin fakülte biçiminde örgütlenmesi,
5. Derslerin belirlenmesi ve yürütülmesinde meslek kuruluşları ile işbirliği yapılması,
6. İletişim araştırmalarının geliştirilebilmesi için lisansüstü eğitimde disiplinler arası çalışmayı en verimli biçimde gerçekleştirecek bir düzenlemeye gidilmesi,
7. Basın Yayın Yüksekokullarında yabancı dil öğrenimine köklü çözümler getirilmesi; hazırlık sınıfının konması.

II. Basın Yayın Yüksekokulları ve Basın Kuruluşları arasındaki ilişkilerle ilgili olarak;

1. Öğrencilerin mesleğe en iyi şekilde hazırlanmaları için uygulama

(staj) sisteminin yeniden gerçekleştirilerek düzenlenmesi,

2. Basın kuruluşları ile eğitim kurumları arasındaki ilişkiyi verimli ve etkili kılmak, ulusal ve uluslararası bilgi akışını geliştirmek için her iki tarafın yer alacağı eğitim ve araştırma merkezlerinin kurulması,
3. Meslek içi eğitim programlarının geliştirilmesinde ve yürütülmesinde işbirliği yapılması,
4. Üniversite ve meslek kuruluşlarının ortak çabalarına Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü ve TRT gibi diğer kamu kuruluşlarının katkılarının sağlanması görüşleri seminer çalışmalarının sonuçları olarak kabul edilmiştir. ●

## "Özgür Bir Toplumda Basının Görevi" Semineri

Hürriyet Vakfı'nca düzenlenmekte olan eğitim seminerlerinden dokuzuncusu Amerikan Haberler Merkezi'nin (USIS) işbirliği ile 20-22 Ekim 1986 tarihinde İstanbul'da Büyük Tarabya otelinde yapıldı. "Özgür Bir Toplumda Basının Görevi" adlı seminerde basının değişen görünümünde, hükümet, dünya ve siyasal gruplarla ilişkiler, gazetecilikte yeni stil arayışları, basının sorumlulukları, gazetecilikte teknik çevre, elektronik medyalara karşı basının kozları, insan hakları ve demokrasilerin güçlendirilmesinde basının rolü konuları ele alınarak, tartışıldı. ●

## Basın Konseyi

1986 yılı Türk basınında 1960'lı yıllardan beri çeşitli düzeylerde tartışılan Basın Konseyi konusunun yeniden gündeme geldiği yıl oldu. Ankara'da yapılan iki toplantıda konu doğrudan, İstanbul'da yapılan bir başka toplantıda dolaylı olarak gündeme geldi. Daha da ilginç, İstanbul'da basın kuruluşlarının temsilcilerinin katıldığı çalışmalar bir ilke bütünü ve Basın Konseyi Sözleşmesi'nin oluşturulmasına kadar gitti. 3 Ekim 1986 tarihini taşıyan bu metinlere henüz kimse katılmadığını bildirmede, bu bakımdan uygulanmaları açısından bir şey söyleme olanağı yok, ama içeriklerine kısaca bakmakta yarar olsa gerek.

Birinci belgede basın özgürlüğünü "insanca yaşamın ve demokratik sistemin temel şartı sayan" gazeteciler, "Anayasa'nın değiştirilemeyen maddeleri arasında kanun koyucunun, basın özgürlüğünü kısıtlayıcı hiçbir hüküm getiremeyeceği ilkesini yerleştirmeye kadar mücadele etmeye" söz vererek

16 maddeden oluşan Basın Meslek İlkelerine uymaya söz vermektedirler. Bu ilkeler "bir kamu müessesesi olan gazetecilik mesleği(nin) ahlaka aykırı özel amaç ve çıkarlara alet" edilemeyeceğini (madde 3); gazetecinin kaynaklarının gizliliğini koruyacağını (madde 11), mesleğin saygınlığına gölge düşürebilecek yöntem ve tutumla haber araştırmaktan sakınılacağını (madde 12) yanlış yayınlardan kaynaklanan cevap ve tezkip hakkına saygı gösterileceğini (madde 16) ilan etmektedir. Başka bir anlatımla Basın Meslek İlkeleri gazetecilik mesleğinin genel kabul gören ve artık yerleşmiş olduğu düşünülen bazı temel ilkelerini Türk basınında çalışanlar için uyulması gereken kurallar olarak yeniden sıralamaktadır.

Basın Konseyi Sözleşmesi ile oluşturulan Basın Konseyi ise üç organ dan oluşmaktadır. Basın Konseyi Üyeler Kurulu, Temsilciler Kurulu, Basın Konseyi Yüksek Kurulu. Basın Konseyi'nin

Devamı 7. sayfada →

# Osmanlı döneminin sansür merkezi, Türk Basın Müzesi oluyor

Gazeteciler Cemiyeti'nin hazırlıklarının sürdürdüğü *Türk Basın Müzesi* önümüzdeki aylarda, Osmanlı döneminde sansür merkezi olarak kullanılan Çemberlitaş'taki tarihi binada açılacak.

İstanbul'da basın sanayiinin merkezi olan Babı-Ali'nin çıkışında yer alan bina yaklaşık 136 yaşında. Osmanlı döneminde Maarif Nezareti olarak kullanılan bu binada Abdülhamit döneminin en güçlü sansür kuruluşlarından birisi olan "Encümen-i Teftiş ve Muayenehane" çalışıyor ve hemen hemen tüm yayınları denetliyordu. Birçok haberi, resmi ve hatta sözcüğü sakıncalı görenek yayını yasaklayan bu kuruluştaki yayınlar bir süre sonra depolara sığmadığından yakındaki Çemberlitaş Hamamı'nın külhanında yakıtıldı.

Osmanlı dönemi sonunda bir süre Dar-ül Fünun hizmetine verilen sözkonusu yapı daha sonra İstanbul Belediyesi'nin hizmet binası oldu. Uzun süre İstanbul Belediyesi'ne

Devamı 7. sayfada →



*Türk Basın Müzesi olarak düzenlenmekte olan tarihi binanın dıştan görünüşü..*



## Gazeteci Federasyonları toplantısı yapıldı

- Uluslararası Federasyonlar gazetecilerin güvenliği, hakları ve sorumlulukları konularına eğildiler.
- 1970'den beri 600'den fazla gazeteci öldürüldü.

Uluslararası ve bölgesel gazeteci örgütlerinin Altıncı Danışma Toplantısı 24-26 Ekim'de Sofya'da yapıldı.

Toplantıya şu örgütler katıldı: Uluslararası Gazeteciler Federasyonu - FIJ (Brüksel), Uluslararası Gazeteciler Örgütü-OIJ (Prag), Arap Gazeteciler Federasyonu-FAJ (Bağdat), Afrika Gazeteciler Birliği-UAJ (Kahire), ASEAN Güneydoğu Asya Gazeteciler Konfederasyonu-CAJ (Jakarta), Latin Amerika Gazeteciler Federasyonu-FELAP (Meksiko), Latin Amerika Basın İşçileri Federasyonu-FELATRAP (Caracas).

Toplantıya Unesco, Uluslararası Çalışma Bürosu ve Uluslararası Kızılhaç Komitesi Temsilcileri de katıldılar. Toplantıda şu konular üzerinde duruldu:

1. Yeni İletişim Teknolojilerinin gazetecilerin çalışma koşulları üzerindeki etkileri: Unesco ile yapılan bir anlaşma gereği gazeteci örgütlerinden bu konuda bir araştırma yapmaları istenmişti. Avusturyalı iletişim uzmanı John Lawrence bu konuda 107 sayfalık bir rapor hazırladı. Raporda teknolojik gelişmelerin gazeteciler üzerinde yarattığı psikolojik, sosyal ve ekonomik etkiler inceleniyor ve bunların hangi yönlerde geliştiği gösteriliyordu. Rapor genellikle olumlu karşılandı ve bunun 1987 başlarında Unesco'ya sunulması uygun görüldü.

2. Gazetecilerin statüsü, hakları ve sorumlulukları konusunda gelişmeler: Son yirmi yıl içinde bir yandan teknolojik gelişmelerin etkisiyle, öte yandan da gerek gelişmiş endüstri ülkelerinde, gerek Üçüncü Dünyada yeni kavramların ortaya çıkmasının sonucu olarak gazetecilerin statülerinde ve meslek ahlakı kurallarında birçok gelişmeler olmuş ve Unesco bunların incelenmesi amacıyla gazeteci federasyonlarından bir rapor istemişti. Federasyonların herbiri kendi bölgelerindeki durumları saptayacak alt raporlar hazırlamışlar ve bunların koordinatörlüğüne de Hıfız Topuz getirilmişti. Son toplantıda bu raporlar incelendi ve kesin raporun 1987 sonuna kadar oluşturulmasına karar verildi.

3. Gazetecilik Mesleği: Uluslararası Çalışma Bürosu geçen yıl bu konuda bir kitap yayınlamıştı. Son toplantıda bu araştırmanın eksikleri üzerinde duruldu ve federasyonlardan gelecek düzeltme ve ekler göz önünde tutularak kitabın yeniden bastırılması istendi.

4. Gazetecilerin Güvenliği: Unesco 70'li yılların sonlarında bu konunun üzerine eğilerek gazeteci örgütleriyle birlikte ayrıntılı çalışmalar yapmış, Uluslararası Kızılhaç Komitesi de sonradan bu çalışmalara katılmıştı. Son toplantıya sunulan raporlarda dünyada 1970'den bu yana 600'den çok gazetecinin öldürüldüğü belirtildi. FELAP toplantıya teker teker adlarıyla 358 kişilik bir "gazeteci ölümleri" listesi getirdi. Arap Gazeteciler Federasyonu da 260 kişilik bir kurbanlar listesi sundu. Ağır yaralanan, sakat kalan,

işkence gören ve hâlâ tutuklu bulunan gazeteciler bu sayının dışında idiler. Gazeteci örgütleri 1987'de bu konuda bir kara kitabın yayınlanmasına ve Kızılhaç örgütünün çalışmalarının desteklenmesine karar verdiler.

5. Unesco'nun İletişim Organlarının İlkeleri Bildirgesi: 1978'de yayınlanan bu bildirgenin nasıl uygulandığı konusunda Temmuz 1987'de Finlandiya'da bir toplantı yapılmasına ve Unesco'ya bir rapor verilmesi kararlaştırıldı.

Gazeteci örgütleri arasındaki gelecek toplantının da 1987 Nisanında, Afrika Gazeteciler Birliği'nin çağrısına uyularak Kahire'de yapılması uygun görüldü. ●

## Avrupa Sinema ve Televizyon Yüksekokulu

Paris'te 18 Kasım'da "Görüntü ve Ses Meslekleri Vakfı" adıyla yeni bir Sinema ve Televizyon Yüksek Okulu açılmıştır. Sinema ve Televizyon Okulları Konfederasyonuna bağlı olan enstitülerin müdürleri de Vakfın açılışından bir hafta sonra Paris'te toplanarak Vakıf çerçevesi içinde nasıl bir işbirliğinin gerçekleştirileceğini görüşmüşlerdir.

Yeni okul bu yıl 50 öğrenci ile eğitime başlayacak, Milli Eğitim, Kültür ve İletişim bakanlıklarından yardım görecektir ama özel ve özerk bir vakıf kuruluşu olarak çalışmalarını sürdürecektir. ●

## Fransa'da Gazetecilik Eğitim Merkezi 40 yaşında

Paris'teki Gazetecilik Eğitim Merkezinin 40. kuruluş yıldönümü 14 Kasım'da kutlandı. Merkez 40 yıl içinde 1300 gazeteci yetiştirmiştir. Merkeze her yıl 100 öğrenci alınmaktadır. Okula girebilmek için başvuranların sayısı 1986'da 760'a yükselmiştir. Merkez aynı zamanda meslekteki gazetecilerin eğitimini sağlamak için de seminerler düzenlemektedir. ●

## Kanada'da kablolu TV'ler

Kanada'da TV seyircilerinin % 62'si kablolu TV şebekelerine abone olmuşlardır. Kablolu televizyon seyircilerinin sayısı 25 milyondur. Bu aboneler 30 TV kanalını izleyecek duruma gelmişlerdir. ●

## Görüşler

## Televizyon'da 2. Program Yayını

Doç.Dr. Aysel Aziz

Kitlesel iletişimde çok seslilik, çoğulcu demokrasilerin belki de en başta gelen özelliklerinden biridir. Kamuoyunu oluşturmada önemli yeri olan kitle iletişim araçlarının izleyiciye seçim olanağı verecek düzeyde sayısal olarak çoğalması; tek seslilikten çok sesliliğe geçmesi, olayları farklı açılardan ele alarak topluma sunması, farklı istek, beğeni ve gereksinimleri karşılayıcı bir içerikle izleyiciye seçme olanağı sunması günümüz kitlesel iletişiminde arzu edilen bir durumdur. Ancak, çok sesliliğin yalnızca sayısal olarak değil içerikle de ilgili olduğunu nitelikli bir çok sesliliğin olması gerektiğini vurgulayalım.

TRT Kurumu 31 Ocak 1968'de başlattığı televizyon yayını 6 Ekim 1986 tarihinde ikinci bir televizyon yayını ile ikiye çıkardı. Elektronik görsel-ışitsel yayıncılıkta önemli olan bu olayın Türk yayıncılığı açısından da önemli bir gelişme olarak alınması gerekir. 18 yıl süren tek televizyon yayını, bu tarihten sonra iki televizyon yayını olarak izleyiciye ikiden biri seçme olanağı verecektir. Bir anlamı ile tek seslilikten çok sesliliğe geçiş başlamıştır. Her ne kadar bu iki seslilik aynı kurumdandır, TRT Kurumundan gelen iki seslilik ise de, yine de seçme olanağının doğması ile önemli bir gelişmedir.

Gerek radyoda gerekse televizyonlarda birden fazla kanalların amacı izleyiciye seçme olanağı vermesidir. Bunun anlamı, bir yayının veremediğini, diğer kanalı ya da kanalların vermesidir. Genel olarak birinci yayınlar tüm izleyicilere seslenmek durumunda

olduklarından yayınlarda her tür programa raslanır. Bu bakımdan ikinci yayınlarda belirli konulara ağırlık vermesi beklenir. Batı Avrupa ülkelerindeki uygulama ile elektronik yayınlarda tüm olarak özel girişimin elinde bulunduğu ABD'de de görece olarak böyledir. Bunu ise, yayınlarda yönetim biçimleri ile toplumların gelişmişlik düzeyleri belirler. TRT'nin bir devlet kurumu olduğu ve toplumun gereksinimleri düşünülürken yeni televizyon yayınının eğitim, kültür ve haber ağırlıklı olması beklenir. Basında yer alan görüşlerde de bu tür beklenti olduğu görülmektedir. Ancak 2. kanalın program kalıplarına baktığımızda ve TRT yetkililerinin açıklamalarında bu tür bir beklentinin en azından bugün için gerçekleşmeyeceği söylenebilir. Gerçekte TRT yetkililerinin yaptıkları açıklamalar ikinci yayının birinci yayına bir alternatif oluşturacağı biçimindedir. Yayınların içeriği de bunu doğrulamaktadır. Kamuya bu tür bir uygulama gerçekçi bir uygulamadır. Başka türlü, yani beklentiler türünde bir sav ile ortaya çıkılması ve uygulanması durumunda, ne TRT kurumu açısından, ne de televizyon izleyicisi yönünden doğru bir yaklaşım olacaktır. TRT kurumu açısından oldukça zor bir uygulama olurdu, çünkü TRT yıllardır televizyon yayınlarda daha çok 'eğlence' aracı olarak görmüştür. Yayınlarında yer alan eğitsel yayınlara pek çoğu M.E.B., Anadolu Üniversitesi, diğer kamu kuruluşları ve dıştan alınan belgesellerden oluşmuştur. Bu konuda sık sık yetişmiş eleman ve donanımdan yoksun olduğunu ya da yetersiz olduğunu açıklayan bir kurumun, ikinci televizyon yayını ile sorunlarının birden

çözümlemiş olduğunu düşünmek, bu anlayışın değiştiğini sanmak oldukça güçtür.

Televizyon izleyicisi için durum ise, bugünkü uygulamanın —en azından bir süre için— daha gerçekçi olduğunu göstermektedir. Yıllardan beri televizyon yayınladığını içeriği ile televizyonu daha çok 'zaman geçirme' aracı olarak görmeye alışmış bir izleyici kitlesine salt eğitim ve kültür ağırlıklı bir yayın siyasası ile çıkılması, yeni yayına olan gerekli ilgiyi çekemezdi. Her ne kadar eğitim ve kültür ağırlıklı bir televizyon yayını izlemeye hazır bir izleyici kitlesinin varlığı biliniyorsa da elli milyonluk bir toplum içerisinde bu tür izleyicinin oranı oldukça düşüktür. Birinci yayının alternatifi olan bir ikinci yayın ile işe başlanması, izleyicinin büyük kesiminin ilgisini çekecektir. Belki de bir anlamda video salgınında izleyicinin önemli bir kesimini kaybeden TRT, ikinci televizyon yayını ile eski izleyicilerini kazanabilecektir. Bu arada nitelikli ikinci bir yayın siyasasının izlenmesi; birinci televizyon yayınındaki programlarla çatışmayan bir yayın prototipinin uygulanması; bir başka deyişle izleyici için gerçekten bir 'seçenek' oluşturması durumunda ikinci yayının kısa sürede istenen ve izlenen bir yayın olmasını sağlayabilir.

Yayın teknelini elinde bulunduran ve bir kamu kuruluşu olan TRT'nin, yayınlarda, çoğulcu demokrasilerin uyguladıkları "Toplumsal Sorumluluk" kuralı ile yapması, tek sesli yayından çok sesli bir yayına geçmesindeki gerçek işlevi ortaya koyacaktır.

## Uluslararası anlayışın geliştirilmesinde Unesco'nun Katkısı

► Baştarafı 1. sayfada

12- Kültürel kimlik sorununun önemi her kesce kabul edilmiştir. Her ulusun kültürel kimliğine bütün ulusların saygılı davranmaları gerekir. Ne var ki bu kimlikler uluslar arasında bazı ayrılıkları ve benzerlikleri de ortaya koyar. Karşılıklı anlayış bu benzerliklerde kökünü bulur. Evrensel bir ideolojiye gitmek güçtür ama, benzerliklere dayanarak ortak bazı problemlere varılabilir. Kültürel kimliklerin savunulmasından yola çıkılarak ortak problemlerinin araştırılması ile bir dengeye gidilebilir.

13- Unesco insan haklarının savunulmasına olan katkısını arttırmalı ve insan hakları eğitiminin geliştirilmesine yardımcı olmalıdır.

14- Unesco Doğu, Batı Programı gibi yeni büyük projeler oluşturmalı ve bunların uygulanmasında en üst düzeyde kişilerle işbirliğini sağlamalıdır.

15- Unesco barış için yaptığı çalışmalarda silâhsızlanma ile ilgili girişimleri de desteklemelidir. Öte yandan Unesco kendi yetki alanlarında kalmalı ve Birleşmiş Milletlere bağlı öteki organların alanına el atmamalıdır.

Unesco her halde kendi Anayasasında ve onun önsözünde belirtilen ilkelerden hiçbir ödün vermemelidir.

16- Unesco'nun bugün dünyadaki görüntüsü (imajı), olması gerekenden çok uzaktır. Bu da Unesco sekreterliğinin enformasyon servisinin yetersizliğinden kaynaklanır. Olumlu bir Unesco görüntüsünün yaratılması için haber ve iletişim konularının mutlaka yeniden ele alınması ve düzenlenmesi zorunluluğu vardır. Unesco haberleşme ve iletişim konularına daha çok önem vererek her girişimini ve her projesini kitlelere ve ilgili çevrelere duyurmalıdır.

### Milli Komisyonlar

17- Milli Komisyonların öteden beri en büyük sorunu görevlerini yerine getirebilmelerindeki araç ve olanak yetersizliğidir. Komisyonlar kendi sorunlarının daha iyi değerlendirilmesinde hükümetlerden ve Unesco Sekreterliğinden daha geniş bir anlayış ve destek beklemektedirler. Unesco merkezi Milli Komisyonlara daha çok güvenmeli ve dayanmalıdır.

Milli Komisyonların daha etkili olabilmeleri için ne gibi önlemler alınması gerektiği üzerinde durulmalıdır.

18- Milli Komisyonların Unesco üzerindeki etkilerinin artırılması zorunluluğu vardır. Komisyonlar güçlü kavnaklara sahip olmalı ve Unesco Merkezinin maddi katkısına dayanmadan yaşayabilmelidir. Bu da hükümetlerin Komisyonlara olan güvenine dayanır.

19- Milli Komisyonlar kendi ülkeleri içinde ve dışındaki bütün düşünce akımlarına karşı daha duyarlı olmalı ve kendilerine benzemeyenleri anlamaya çalışmalıdır. Milli Komisyonlar Unesco projelerinin gerçekleştirilmesinde en üst düzeyde aydınların ve bilim adamlarının katılımını sağlamaya yönelmelidirler. Bu bakımdan da düşünce alanında komisyonlar geniş bir özerkliğe dayanmalıdır.

20- Milli Komisyonlar amaçlarına ulaşabilmek için İskandinav ülkeleri milli komisyonları arasında olduğu gibi, alt bölgeler arası bir işbirliğini sağlamalıdır. Bölgeler içi ve bölgeler arasında da daha yakın bir işbirliği kurulmalıdır.

21- Milli Komisyonlarla hükümetler dışı örgütler arasında, özellikle araştırma kurumları, basın, radyo ve televizyon örgütleri arasında daha sıkı bir işbirliği sağlanmalıdır. Komisyonlar Unesco'nun çalışmalarını eğitim, kültür, bilim ve iletişim çevrelerine yansıtmalıdır. ●

## Uluslararası İletişim Birliği Kongresi Montreal'de yapılacak

Uluslararası İletişim Birliği'nin (International Communication Association) yıllık kongresi 21-25 Mayıs 1987 tarihleri arasında Kanada'nın Montreal kentinde yapılacak. Bini aşkın iletişim araştırmacısı ve medya yöneticisinin katılacağı bildirilen bu yıllık kongrenin teması "İletişimin Ekolojisi" olarak belirlendi.

1950 yılında kurulan ve kısa adı ICA olan Uluslararası İletişim Birliği'nin dünyanın çeşitli yerlerinde yaklaşık 2500 üyesi bulunuyor. Bu üyelerden üçte ikisi iletişim alanındaki öğretici ve araştırmacılardan üçte biri de değişik kurum ve kuruluşların yöneticileri ve profesyonel iletişimcilerden oluşuyor.

İletişimin çeşitli alanlarında dokuz çalışma bölümü ve dört özel ilgi grubu oluşturan ICA şimdilerde Annenberg School of Communication'un yayımlamakta olduğu The Journal of Communication'u çıkartmıştı. ICA 1974 yılında dört aylık Human Communication Research'ın yayımına başladı. 1977 yılında da Communication Yearbook serisini yayınlamaya başlayan ICA ayrıca Amerikan Ticari İletişim Birliğiyle

ortaklaşa Organizational Communication Abstract'ın yayımını başlattı. Şimdilerde üç yayına ek olarak üç ayda bir ICA Newsletter'ı de yayımlayan ICA ayrıca her yıl düzenlediği kongrelerinde de iletişim dünyasını bir araya getiriyor...

ICA'nın başkanlığını iki yılı aşkın bir süredir Ohio State University'den Dr. Brenda Davlin yürütüyor. Birliğin yürütme sorumlusu ise Texas-Houston'dan Robert Cox. ICA'nın Türkiye'den herhangi bir üyesi bulunmuyor. İsteyen iletişimciler, P.O. Box 9589 Austin - Texas, USA, 78766 adresinde Cox'la ilişki kurarak Birlik üyeliğine ilişkin belgelere ve yayımlara ulaşabilirler. ●

## 1988 Avrupa Sinema ve Televizyon Yılı

Avrupa Ekonomik Topluluğu kültür bakanları 1988 yılının Avrupa Sinema ve Televizyon yılı olmasını kararlaştırdılar. Toplantıya 12 bakan katılmıştır. ●





## İLETİŞİMDE karikatür ve toplum

hıfzı  
topuz

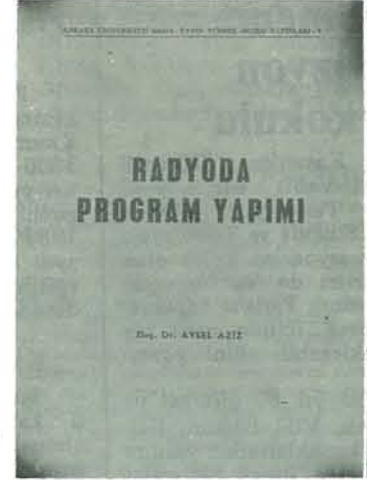
**Hıfzı Topuz, "İletişimde Karikatür ve Toplum"**, Eskişehir, 1986, 109 s., 1300 TL.

Karikatürle ilgili bir kitabın ilk bakışta en iyi yanı, insanın her zaman görme olanağı bulamadığı bir çok karikatürü genellikle de iyilerini okura sunabilmesidir. Hıfzı Topuz'un kitabı böyle bir olanağı vermekle birlikte, ne yazık ki 29 karikatür örneğini içeriyor. Çünkü Topuz'un yaptığı, karikatürü yalnız başına incelemek değil,

onu toplum bağlamında ele almaktır. Başka bir deyişle, kitabın 1974 yılında Fransızca yayınlanan ilk baskısının önsözünü yazan Profesör Abraham A. Moles'ün söylediği gibi, bir "iletişim biçimini (karikatürü) sistemli bir biçimde ve sosyolojik açıdan" ele almaktadır. Moles bu açıdan Hıfzı Topuz'u Fransa'da bu sorunu irdeleyen ilk kişi olarak övüyor.

Kitap iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Topuz, karikatürü bir ileti olarak incelemektedir. Bu yaklaşım Lasswell'den beri iletişim araştırmalarına egemen olan bakışa uygundur. Ancak, yazar buna karikatürün hazırlama teknikleri, sunumu, piyasası gibi konuları da ekleyerek zenginleştirilmektedir.

İkinci bölüm karikatürün yöneldiği kitle ve etkilere ayrılmıştır. Yazar burada karikatürüye yöneltilen baskarı konusuna da değinmektedir. Kitap bazı sözcüklerin açıklandığı ya da türkçe karşılıklarının verildiği bir sözlük ve kaynakça ile sona ermektedir. Hıfzı Topuz'un kitabı, sadece iletişim araştırmaları ile ilgilenenler için değil, herhangi bir karikatür karşısında düşünen, beğenen ya da kızan herkes için yararlı olacaktır. ●



**Doç. Dr. Aysel Aziz, "Radyoda Program Yapımı"** A.Ü. Basın-Yayın Yüksek Okulu Yayınları, No: 6 Ankara, 1985.

Radyoda Program Yapımı adlı çalışma 10 yıllık bir birikimin sonucu olarak ortaya çıkmış, alanında ilk kapsamlı çalışma özelliğini taşıyor. Günümüzde sayıları 6'yı bulan Basın ve Yayın Yüksek Okullarının radyo programcılığı derslerindeki gereksinimleri karşılamak üzere hazırlanmış olan bu çalışma radyonun teknik özelliklerini ve donanımını, radyo yayınlarının ve radyo izleyicisinin özellikleri ile program yapımını ayrıntılı olarak ele alan 3 kısımdan oluşmakta. Çalışmanın ekler bölümünde yer alan farklı program metinleri ise, anlatılanları örneklerle desteklemesi yönünden önemlidir.

Aziz'in, Radyoda Program Yapımı adlı çalışması Basın-Yayın Yüksekokullarındaki öğrenciler için olduğu kadar, konuya ilgi duyan herkese yarar olabilecek bir el kitabı özelliğini taşıyor. ●

**Dr. Mesut Özgen, "Kırsal Kalkınmada Radyodan Yararlanma (Çorum-Çankırı Örneği)"** (Eskişehir: Anadolu Üni. Yayın No: 169, Açıköğretim Fak. Yayın No: 71, 1986), XV + 340 s.

Mesut Özgen, Kırsal Kalkınmada Radyodan Yararlanma adlı çalışmasında "eğitim yayınlarının daha etkili hale getirilmesi ve somut sonuçlar alınması için uluslararası uygulamaların da ışığında yeni bir radyo programının geliştirilmesini" amaçlamıştır. Yazar, doktora çalışması olarak hazırladığı bu çalışmada, "projeli eğitimsel yayım denemesi" için Çorum-Çankırı illerinde uygulanmakta olan "kırsal kalkınma projesini" konu olarak seçmiş, bu proje çerçevesinde yayınlanan radyo programlarının etkilerini bu iki ildeki 23 köyde yaptığı röportajlar ve iki köyde "tamsayım" esasına göre yaptığı anket uygulamasıyla saptamıştır. Ulaşılan sonuçlar özetle şunlardır:

- Kırsal kesimde yaşayanların bilgi sahibi olmadıkları konularda radyo "duyurma ve bilgilendirme" görevini en önemli araç olarak yerine getirmektedir.
- Dinleyicilere yenilikleri duyurmada birinci sırada önem taşıyan radyo, yeniliklerin benimsenmesinde ise etkili olamamaktadır.
- Yeniliklerin duyurulması, benimsenmesi ve uygulanmasında "yerel önder" niteliğindeki muhtarın önemli bir rol oynadığı saptanmıştır.

Yazarın çalışmasında ulaştığı bu sonuçları, uluslararası uygulamalara dayanarak geliştirdiği "öneriler" izlemektedir. Sonunda Radyo-Tv'nin etkinliğine ve eğitimde kullanımına ilişkin bir "kaynakça"nın yer aldığı bu çalışma değerli bir başvuru ve ders kitabı niteliğindedir. ●

**Prof. Dr. Emre Kongar, "Kültür ve İletişim"**, Say Yayınları, İstanbul, Ekim 1986, 138 s.

Yazarının, kültür üzerine daha önceki çalışmalarının bir devamı olarak değerlendirdiğini, "Kültür Üzerine 3" alt başlığıyla ortaya koyan "Kültür ve İletişim" basından, karikatüre, dergilikten çizgi-romana ve sinemaya, televizyondan videoya kadar geniş bir kitle iletişim alanındaki değişiklikleri ve dönüşümleri, kültürel uzantılarıyla birlikte ele alan bir kitap.

Önsöz ve onbir bölümden oluşan kitabın bölümleri birbirlerinden bağımsız denemeler niteliği taşımakla birlikte (bir bölüm de, Engin Ayça'yla Türk Sineması üzerine bir konuşmaya ayrılmış) siyasal ve toplumsal hoşgörü, estetik kaygı, bireysel özgürlük gibi temaların genel bir demokratikleşme gerekliliği çerçevesi içinde biraraya getirilmesiyle, "Kültür ve İletişim" özlü bir mesaja sahip, bütünlüğü olan bir çalışma olarak ortaya çıkıyor.

Kitle iletişim olayına özgürlük ve demokrasi perspektifinden yaklaşan bu kitap, yazarının önsözde dile getirdiği "birtakım tartışmaları başlatması" dileğini gerçeğe dönüştürebilecek niteliktedir. ●

**Prof. Dr. Jur. Alim Şerif Onaran, "Sinemaya Giriş"** Filiz Kitabevi, İstanbul, 1986.

Türkiye'de sinema alanında akademik çalışma yapan ilk bilim adamı olan Alim Şerif Onaran'ın kitabı "Sinemaya Giriş" 1986 içinde yayımlandı. Yazarının bir el kitabı olarak nitelendiği Sinemaya Giriş üç bölümden oluşuyor. Birinci Bölümde Sinema Sanatı, İkinci Bölümde Sinema eleştirisi, üçüncü bölümde de Sinema Tarihi inceleniyor.

Sinema eğitimi veren okullarda ve özellikle Basın Yayın Yüksek Okullarında ders kitabı olarak kullanılabilir. Bu çalışma, sinema ile ilgilenen kişiler için de iyi bir yardımcı kaynak olarak kullanılabilir. ●

### Yabancı Dilde Yayınlar

- La Communication dans tous ses états (Yazarları: C. Neuschwander ve J.M. Charpentier) Editions Syros 216 sayfa, 75 FF.
- Les multinationales de l'audiovisuel en Europe (yazar: Holde Lhoest) PUF, 144 sayfa, 32 FF.
- Les Radios de proximité ; La Documentation française, 80 FF.
- L'Audiovisuel, techniques et communication; La Documentation française, Les cahiers français, no. 227, 42 FF.
- La folle histoire des radios libres (yazarları: Annick Cojean ve Frank Eskenazi, Editions Grasset) 333 sayfa, 98 FF.



## “Artık ciddi gazeteler tiraj kazanmaya başladı”

→ Baştarafı 2. sayfada

arada birden fazla gazeteye yönelişi başlamışken, devletin gazete kağıdına yaptığı bir yeni zam, gazeteler için yeni bir fiyat artışı gerektiriyor. Okuyucu da, anında tepkisini gösterip yine tek gazeteyle ya da apartmandaki kapı komşusuyla paylaşma yöntemine dönüyor. Ve haydi, tirajlar yine baş aşağı... İkinci neden, dağıtım sorunu. Bütün çabalara rağmen gazete dağıtım, üretimdeki teknolojiye henüz ayak uyduramadığı için ideal seviyeye erişmiş değil. Bırakınız Anadolu'yu İstanbul'un burnunun dibinde bile, gazete girmeyen köyler var. Nüfusu önemli boyutlara erişen gecekondu bölgelerinde de, gazete okuma düzeyinin yeterli olduğu söylenemez. Ayrıca Türk basınında, okuyucu eğilimlerinin sağlıklı biçimde saptandığını pek sanmıyorum. Bazı girişimler, neredeyse el yordamı ya da klasik okur anketiyle yapıyor. Değerlendirmeler, yönlendirici ve yeterince açıklayıcı olamıyor.

Gazeteler, genç okuyucuya eriştikleri oranda canlılık, hareket kazanıyor. Oysa bugün gazetelerin genç okuyucuya ulaşma olanakları da sınırlı. Fiyat unsuru bir etkense, bir diğer etken, zaman zaman bize de duyurulan bu çevrelerdeki bazı engellemelerdir. Üniversite kampüslerinde de, gazete satışlarının çok düşük olduğu görülüyor.

Toplu taşımacılığın Türkiye'de ihtiyaca tam karşılık verememesi, bir diğer zaafımızdır. Hele, şehiriçi yolculukların uzun olduğu büyük kentlerde gazete okumayı destekleyebilecek bir imkan, adeta köstek oluyor. Bir de tabii, Batı'da, gazete ve dergileri ders aracı sayıp okullara girmelerine olanak tanıyan anlayışa karşılık Türkiye'deki yasaklama eği-

limi, bir başka tiraj prangası haline geliyor.

Gazete okuma, kültürel alışkanlıkların da bir parçasıdır. Bu çalışkanlığın, ülkemizde yeterince geliştiğini, pek sanmıyorum. İtiraf edeyim ki, orta vadede, Türk basını için bir tiraj patlaması ümidi de taşıyorum.

□ Bugünkü Türk basınının sorunları nelerdir?

■ Bizim basının bellibaşlı 5 sorunu var bence. Üretim ve tesis yenileme maliyetinin yüksek oluşu, kaliteli eleman bulma zorluğu, bir önceki maddede değindiğimiz gibi tirajların belli bir noktaya tıkanıp kalmış olması, ilan çıkmazları, bir de iktidarların koltuklarını ısıdıktan sonra eleştiriye tahammül olgunluğunu yitirip birtakım baskı yollarına sapsular.

Özellikle ofset sistemini benimsedikten sonra kağıdı, filmi, mürekkebi, kalıbı ile hazırlık malzemelerimizde, enflasyonun dötrnala gidişine paralel fiyat artışları, haberleşme ve nakliye hizmetlerinin günden güne pahalılaşması, gelir kalemleri sınırlı olan basın organları için elbette büyük sorun oluyor. Bir de üstelik bunları, batı ölçülerine vurdunuz mu, bizlerin sırtına binen yükün ağırlığı, daha da taşınmaz bir hal alıyor.

Bu yüzdendir ki, kâr marjı düşük bir alan olarak, çalışanların ücretleri de diğer sektörlerle pek yarışmıyor. Bu handicap, kaliteli eleman sıkıntısını beraberinde getiriyor..

"Kaliteli eleman"dan benim ne anladığımı da söyleyeyim: Konularını iyi seçen, iyi işleyen kişi... Yoksa, ajans haberciliğinin yeknesaklığı içinde, olayın önünü arkasını araştırmadan, ayrıntılarına girmeden, belirli bir üslup inceliği içinde kağıda

dökülmeyen konular, okuyucunun ilgisini çekmez. Bunun sonucu, elbette ki, basından yüz çevrilmesidir.

Günümüzde, bir de, sistematik biçimde, basının itibarıyla oynama girişimlerine tanık oluyoruz. Gazete ve gazeteci imajını yıpratmak için ne mümkünse yapılıyor. Özellikle siyasi iktidar mensuplarının izledikleri bu politika, icret bakımından zaten tatmin edici olmayan bu meslek çevresine yönelmeleri, daha da tereddütlere itiyor. Sübjektif yasaklamalarla haber alma imkanları kısıtlanmış bir basın, amatörlik sığınağından henüz paçalarını sıyramamış politik kişilerin, eleştiri oklarına hedef oluyor. Hem, bir gün önce beyanatı vereceksin; sonra da ertesi sabah, gazetede görüp kırıldığın potun o zaman farkına varınca, "Ben dememişim. O uydurmuş" diye feryadı basacaksın... Bereket, elde teypler var. Ama devlet televizyonlarından milyonlara yalanlama bayrakları açan kişilere karşı sizin tek yapacağınız, doğru bildiğinizi ısrar ediyor. Neyse ki, okuyucu, ak koyunu kara koyundan ayırmasını artık biliyor. Ama, ne yaparsanız yapınız "Dün dündür, bugün bugündür" felsefesi geçerliğini korudukça, bizim bu konudaki sorumuz daha bitmeyecek demektir.

Pekâlâ da, herkes biliyor ki, basın, kamu görevi yapıyor.

Basındaki tiraj tıkanıklığı da, hemen her yayın organını, bazı kestirme arayışlara itiyor. Bu, kimi zaman "promosyon" dediğimiz bir bakıma gazetecilik dışı yolların zorlanması, kimi zaman kitap ya da ek gibi, bu pahalı maliyetler piyasasında, artı maliyet yükü getiren girişimler oluyor.

Ben, bunlara karşı değilim. Sadece, denize cumburlop balıklama atlar gibi, hazırlıksız yapılmasına karşıyım.

H. ÜNSAL

## Osmanlı döneminin sansür merkezi, Türk Basın Müzesi oluyor

→ Baştarafı 3. sayfada

hizmet veren ve kendi başına Türk Basın Tarihi için önemi bulunan bina Basın Müzesi olarak düzenlenmek üzere Gazeteciler Cemiyetine kiralandı.

4 bin 250 metrekare kapalı alanı bulunan ve içeriden beş katlı olan binanın dış restorasyonu ve çelik putrellerle askıya alınması işi tamamlandı. Müze olarak düzenlenmesiyle ilgili projeleri uzmanlara yaptırılan binada Türk basın tarihini yansıtacak belgeler, değişik dönemlerde kullanılmış baskı araç ve gereçleri, ünlü gazetecilerin özel eşyaları sergilenecek. Müze binasında ayrıca kitap ve eski eser satış yerleri, dokümantasyon merkezi, teşhir salonları, büyük bir kütüphane, konferans salonu, kafeterya ve yönetim birimleri yer alacak. Türk Basın Müzesi binasında ayrıca Karikatürcüler Derneğinin Karikatür Müzesi de bulunacak.

Türk Basın Müzesi'nde Gazeteciler Cemiyeti'nin arşivindeki belge ve araç-gereç yanında gazetecilerin ve değişik kişilerin arşivlerindeki müze malzemeleri de yer alacak. Bu amaçla Gazeteciler Cemiyeti'nin açtığı kampanya sonucu Müzede sergilenmek üzere birçok bağış alındı. Bu arada Türkiye'nin ünlü gazetecileri Sedat Simavi, Ahmet Emin ve Rezzan Yalman'ın özel eşyalarıyla Ahmet Ağaoğlu'nun baskı ve bazı eşyaları da Müze'ye verildi. Başta Abdi İpekçi olmak üzere hayattan ayrılmış birçok ünlü gazetecinin özel eşyalarıyla belgelerinin de Müze'ye verileceği bildirildi.

Türk Basın Müzesi'ne yurt içinden ve yurt dışından belge, araç-gereç ve kitap armağan verebilecek kişiler İstanbul'da Gazeteciler Cemiyeti'nin 522 12 22 ve 522 54 07 numaralı telefonlarına başvurabilecekler. ●

## Basın Konseyi

→ Baştarafı 3. sayfada

bu organlarına ek olarak bir Genel Sekreteri ve yeterli sayıda elemanın çalışacağı bir bürosu olacaktır. Basın Konseyi Sözleşmesi, Türkiye'deki daha önceki uygulamada olduğu gibi herhangi bir yaptırım öngörmemektedir. Üyelerin Meslek ilkelerine uymamaları halinde uyarılma ya da kınanmaları söz konusudur. Konseyin çalışmalarının sürekli kılınabilmesi için öngörülen gelirler de ayrıntılı olarak belirlenmiştir. Basın Konseyi böylece basın özgürlüğünün korunması ve gelişmesine çalışacak, gerçeğin öğrenilmesi konusunda gelişmeleri izleyecek ve basınla ilgili araştırmaların yapılmasını sağlayacaktır.

Söz konusu metinler Türkiye'de 1960 yılından sonra uygulama alanı bulan ancak çok kısa ömürlü olan Basın Ahlak Yasası deneyinden sonra ilk kez ayrıntılı olarak ortaya konan çalışmalardır. Önemli eksiği henüz katılmıyormuş olmasıdır. ●



## Okuma yazma ödülleri

● 2000 yılında okuma, yazma bilmeyenlerin sayısı 900 milyona yükselecek

8 Eylül Uluslararası Okuma-Yazma Günü dolayısıyla Paris'te Unesco genel merkezinde yapılan bir törende yılın en başarılı okuma-yazma kampanyalarına ödülleri verilmiştir. Ödül alan kampanyalar şunlardır:

— Çin'de Wu Lien eyaletinde 1982'de başlatılan kampanya 629 köyde yürütülmüş ve buralarda 12-40 yaşlarındaki insanların yalnız üçte biri okur yazarken bu oran % 99'a yükseltilmiştir.

— Kolombiya'da Camina projesiyle 1985'te 800 bin kişiye okuma-yazma öğretilmiştir.

## Mali'de Odiolek'ler Kuruluyor

Mali'de sözlü geleneklerin ve şarkıların unutulup yok olmasını önlemek için geçen yıllarda köylerde Unesco'nun yardımıyla odiolek denen kasetliklerin kurulmasına başlanmıştır. Şimdi Mali köylerindeki odiolek sayısının 55'e yükseldiği bildiriliyor. Herbir odiolek'te 30-40 kaset bulunmaktadır. Önümüzdeki aylarda 40 odiolek daha açılacaktır.

Her odiolek'te kaset kaydı ve bakımı için kişiler görevlendirilmiştir. Öyküleri anlatan kişilere de ufak bir telif ücreti ödenmektedir. Köylüler haftada iki üç kez bir araya gelerek kasetleri dinlemektedirler. Başkent Bamako'dan da odioleklere öteki köylerdeki bazı ilginç kasetlerin kopyeleri gönderilmektedir.

Kasetlerin bir bölümü kırsal kalkınma ve üretim konularına ayrılmıştır. Bu projeyi B.M. Gelişme Programı (BNUD) desteklemektedir. ●

(Unesco Faits et Chiffres, No.9)

## Unesco ile Bağlantısız Ülkeler Haber Ajansları Pool arasında anlaşma

Geçen Ekimde Paris'te Unesco Genel Müdürü A.M.M'Bow ile Bağlantısız Ülkeler Haber Ajansları Pool başkanı Margolles Villaneuve arasında bir işbirliği anlaşması imzalandı. ●

— Kongo'da yeni bir okuma-yazma kampanyası içinde halka sızma ile saşayın yöntemleri gösterilmiştir.

— Hindistan'ın Batı Bengal eyaletinde çok başarılı bir kampanya yürütülmüştür.

Dünyada uygulanan kampanyalar sonucu her ne kadar okur-yazar oranı yükselmekte ise de okur-yazar olmayanların sayısı da yükselmektedir. Bu sayı 2000 yılında 900 milyon kişi olacaktır. ●

(Unesco Faits et Chiffres, No.9)

## Paris'te 40. yıl töreni

Unesco'nun kırkinci yıldönümü dolayısıyla 4 Kasım'da Paris'te Unesco Merkezi'nde Başbakan Chirac'ın da katıldığı bir tören yapılmış ve Unesco'nun çalışmalarını gösteren bir sergi açılmıştır.

Törende konuşan başbakan Jacques Chirac Genel Müdür M'Bow'nun gelecek Kasım'da yapılacak Genel Konferansta yeni bir dönem için adaylığını koymayacağını çok olumlu olarak yorumlamış ve Genel Müdürün muazzam bir görevi yüreklilikle başardığını söylemiştir.

Sergide Unesco'nun ele aldığı 216 anıt ve siti kurtarmak için yürüttüğü kampanyalardan resimler ve belgeler yer almaktadır. ●

(Le Monde, 6 Kasım 1986)

## Unesco'nun evrenselliği

Japonya'daki Unesco Dernekleri Federasyonu geçen Eylülde Tokyo'da düzenlediği uluslararası bir yuvarlak masa toplantısında Unesco'nun evrenselliğini tartıştı.

Toplantıya katılanlar arasında şu kişiler dikkati çekiyordu: Jean-Jacques Servan Schreiber (Express dergisi kurucusu), Kobo Abe (Japon şairi), Louis Echeverria (Meksika eski Devlet başkanı), Andrew Young (A.B.D.'nin B.M.'lerdeki eski daimi delegesi), Michio Nagai (Japon Eğitim eski bakanı), John Fobes (Amerika'da Unesco'nun Evrenselliği Örgütü Başkanı), Mehdi Elmandjra (Faslı düşünür).

Toplantıda Unesco'dan ayrılan ülkelerin geri dönmeleri üzerinde duruldu.

Aydın Uğur, "Yeni İletişim Teknolojilerinin Toplumsal ve Siyasal Etkileri" DOKTORA TEZİ, Ankara, 1986, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1986.

1970'li yıllarla birlikte iletişim alanı köklü bir değişime sahne olmaktadır. Bu değişimin temelinde iletişim araçlarının bilgisayar sistemleri ve telekomünikasyon olanakları ile bütünleşmesi yatmaktadır. Aydın Uğur'un tezi bu bütünleşmenin doğurduğu toplumsal ve siyasal etkileri incelemektedir. Çalışma iki kısım ve bir ekten oluşmaktadır. I. kısım, yeni iletişim teknolojilerinin toplumsal etkilerini araştırmaya ayrılmış olup "enformasyon toplumu" modellerini tartışmaktadır. II. kısım, I. kısımdaki kuramsal önermelerin somut toplumsal düzlemdeki oluşumları karşılaştırılmasına ayrılmıştır. Burada, yeni iletişim teknolojilerinin uygulamaya konuluş süreçleri, bu süreçte rol alan çeşitli toplumsal odakların, kuruluşların aralarındaki ilişkiler, çıkar çatışmaları, bu çatışmalar sonucunda ortaya çıkan dönüşümler ele alınmakta; özellikle ABD'de iletişim alanında, 1960'dan 1986'ya her yeni teknolojinin nasıl bir toplumsal ilişkiler dokusu içinden geçmek suretiyle uygulamaya konulduğu, bu süreç içinde yasal düzenlemenin ne gibi doğrultular aldığı araştırılmaktadır. Bu değişimlerin diğer ülkelerin iletişim alanını ne yönde belirlediği açıklığa kavuşturulmaya çalışılmakta; yeni iletişim teknolojilerinin uluslararası düzeyde uygulamaya konuluş süreçleri etrafında dönen tartışmalar ele alınmaktadır. Birleşmiş Milletler'in Dış Uzakın Barışçı Amaçlarla Kullanılması Komitesi, Uluslararası Telekomünikasyon Birliği gibi platformlarda yeni sistemlerin yol açtığı sorun odakları çözümlenmektedir. II. kısım, iletişim alanında gözlenen dönüşüm karşısında Türkiye'nin konumunu irdeleyen bir bölümle son bulmaktadır. Çalışmanın sonunda, yeni iletişim sistemlerinin teknik özelliklerinin ve becerilerinin açıklamasını içeren bir ek yer almaktadır.

Erol Mutlu, "Karşılaştırmalı Televizyon Sistemleri ve Televizyon Yapımcılarının Mesleki Eğilimleri", DOKTORA TEZİ, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1986.

Sistem yaklaşımı model ve kavramlarıyla, dünyada ve Türkiye'deki televizyon sistemlerini ele alan bu çalışma, sistemlerin bağımsız değişkeni olarak "denetim" kavramını eksene koymaktadır.

Kitle iletişim araştırmalarındaki yöntemsel argümanları tartışıp sınıflayarak çalışmaya başlayan araştırmacı, ülkeler bazında televizyon iletişiminin özelliklerini irdeleyecek bir çalışmanın, "denetim" kavramıyla dinamizm kazandırılabilir sistem yaklaşımı modeli çerçevesinde yürütülebileceğini savunuyor. Daha sonra, çeşitli ülkelerden örneklerle televizyonla iletişimi gerçekleştiren kurumların siyasal ve ekonomik çevresiyle ilişkilerinin tartışıldığı araştırmada, esas ağırlık televizyon örgütlerinde çalışan profesyonel iletişimciler, özellikle de yapımcılara verilmiş. Araştırmanın son bölümünde, TRT Televizyonunda çalışan yapımcılar üzerine bir araştırma yer alıyor. Bu araştırmada televizyon yapımcılarının profesyonelleşme, kurumla özdeşlik duygusu, görevle özdeşlik duygusu, iş doyumu düzeyleri ölçülüyor.



## İletişim Dünyası

UNESCO TÜRKİYE MİLLİ KOMİSYONU İLETİŞİM KOMİTESİ YAYINI

Sahibi: Suat SİNANOĞLU

Sorumlu Genel Yayın Müdürü: Hıfzı TOPUZ

Yazı Kurulu: Hıfzı TOPUZ, Dr. Korkmaz ALEMDAR, Dr. Raşit KAYA, Dr. Niyazi ÖKTEM, Dr. Oya TOKGÖZ, Dr. Aysel AZİZ, Hüsamettin ÜNSAL, Dr. Hikmet SEÇİM

Yazışma Adresi: UNESCO Türkiye Millî Komisyonu, Göreme Sok. No: 7 Kavaklıdere/ANKARA

Ankara Üniversitesi Basın-Yayın Yüksek Okulu'nda dizilmiş, Anadolu Üniversitesi Basımevi'nde basılmıştır. 10 TL